

SCENARIUSZ LEKCJI

**PIERWSZA PRACA
- CO POWINNI
WIEDZIEĆ UCZNIOWIE?**

Formy zatrudnienia, zasady podlegania
Temat: ubezpieczeniom społecznym i kalkulacja
wynagrodzenia

Czas zajęć: 45 minut

Po zakończeniu programu uczeń:

- Cele lekcji:
1. Będzie potrafił wymienić i scharakteryzować najczęstsze formy zatrudnienia, wskazać ich wady i zalety.
  2. Będzie znał budowę systemu ubezpieczeń społecznych oraz zasady podlegania ubezpieczeniom i finansowania składek.
  3. Będzie znał różnicę pomiędzy bruttem, nettem i kosztem pracodawcy
  4. Będzie potrafił skalkulować wynagrodzenie przy pomocy kalkulatora wynagrodzeń.

- Materiały:
- Tablica,
  - Komputer z dostępem do Internetu,
  - Prezentacja
  - Link do kalkulatora wynagrodzeń,
  - Wydrukowane karty pracy

TEMAT: Formy zatrudnienia, zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i kalkulacja wynagrodzenia

Celem lekcji jest przybliżenie uczniom poszczególnych form zatrudnienia, wyjaśnienie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz kalkulacji wynagrodzenia.

FORMY ZATRUDNIENIA

Zapytaj uczniów czy wiedzą jakie wyróżniamy najczęstsze formy zatrudnienia?

TIP! *Pracownicze formy zatrudnienia* – polegają na zatrudnieniu w ramach stosunku pracy, gdzie mają zastosowanie przepisy Kodeksu Pracy oraz inne przepisy regulujące kwestie prawa pracy

Niepracownicze formy zatrudnienia – polega na wykonywaniu pracy głównie na podstawie przepisów prawa cywilnego (umowy cywilnoprawne np. umowa zlecenia, umowa o dzieło) lub jako przedsiębiorcy (tzw. samozatrudnienie)

Scharakteryzuj uczniom poszczególne formy zatrudnienia. Wykorzystaj w tym celu slajdy 2-5 z prezentacji.

Zapytaj uczniów czy potrafią wskazać cechy charakterystyczne dla poszczególnych form zatrudnienia oraz czy potrafią wymienić ich plusy i minusy? - dyskusja

TIP! *Dla porównania umowy o pracę oraz umów cywilnoprawnych oraz ich wad i zalety, można posłużyć się slajdem 6 i 7 prezentacji.*

Wady i zalety dla samozatrudnienia dostępne pod linkiem:

<https://bit.ly/samozatrudnienieAP>

Sugerowane wnioski z dyskusji:

1. Z umową o pracę będziemy mieć do czynienia zawsze gdy praca będzie świadczona w warunkach art. 22 §1 kp tzn. **na rzecz pracodawcy, pod jego kierownictwem, w miejscu i czasie przez niego wyznaczonym.**
2. Umowa o pracę jest „najdroższa” tzn. pracodawca ponosi najwyższe koszty, natomiast pracownik płaci obowiązkowo wszystkie składki, więc otrzymuje najniższe netto. Jednakże pracownik ma pełne ubezpieczenie (społeczne i zdrowotne) oraz korzysta z ochrony i przywilejów jakie dają mu przepisy prawa pracy.

LEKCJA

Zapytaj uczniów czy spotkali się kiedyś z określeniem „umowy śmieciowe”, co ono oznacza i czy takie zatrudnienie jest w ich ocenie legalne?

TIP! Niejednokrotnie zdarza się, że na zasadach charakterystycznych dla umowy o pracę, pracodawcy zatrudniają podwładnych na umowy cywilnoprawne. Zjawisko to jest uzasadnione głównie chęcią obniżenia kosztów pracy. Osoby zatrudnione zatem na podstawie takich umów cywilnoprawnych, nazywa się pejoratywnie pracującymi na tzw. „śmieciówkach”, gdyż nie podlegają oni ochronie przez przepisy kodeksu pracy. Takie postępowanie pracodawców nie jest zgodne z prawem.

Więcej na stronie: <https://bit.ly/UmowySmiecioweAP>

Zapytaj uczniów co ich zdaniem powinno stanowić główne kryterium wyboru formy zatrudnienia?

TIP! Strony umowy mogą dowolnie zdecydować jaka forma zatrudnienia będzie ich łączyć. Jednakże nie jest możliwe, by odbywało się to z pominięciem przepisów prawa (np. jedynie w celu obniżenia kosztów pracy).

Głównym kryterium decydującym o wyborze formy zatrudnienia powinien być przedmiot umowy, czyli czynności jakie będzie wykonywał nowozatrudniony. Oznacza to, że w przypadku zawierania umów cywilnoprawnych, nie mogą one nosić znamion umowy o pracę.

Kodeks pracy wskazuje, że:

1. Zatrudnienie w warunkach art. 22 §1 kp jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy. tzn. jeśli praca jest świadczona na rzecz, pod kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym – **zawsze będzie to umowa o pracę**
2. Nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu warunków wykonywania pracy, określonych w art. 22 §1 kp tzn. strony umowy nie mogą za obopólną zgodą zastąpić stosunku pracy umową cywilnoprawną.

ĆWICZENIE

Podziel uczniów na dwie grupy.

Każda z grup dostaje do rozwiązania kazus – treść kazusów dostępna jest na slajdach nr 8 i 9 prezentacji.

Odp. Kazus 1

LEKCJA

Nie. Pani Karolina w rzeczywistości świadczy pracę na podstawie umowy o pracę – pomimo, że strony podpisały umowę zlecenie. Zawarta umowa zlecenie wypełnia znamiona umowy o pracę, gdyż odbywa się w warunkach art. 22 §1 kp tzn. praca jest świadczona na rzecz, pod kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym przez właściciela szkoły językowej.

Odp. Kazus 2

Nie. Nie jest możliwe zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu warunków wykonywania pracy, określonych w art. 22 §1 kp. Zachowanie stron umowy w postaci porozumienia oraz zawarcia w tym przypadku umowy o dzieło będzie wskazywało na próbę obejścia przepisów prawa i jest niedopuszczalne.

WYNAGRODZENIE

Zapisz na tablicy słowa: „wynagrodzenie brutto”, „wynagrodzenie netto”. Zapytaj uczniów czy wiedzą co one oznaczają?

TIP! Żadne przepisy wprost nie definiują pojęcia brutto i netto. Przyjmuje się zatem, że najogólniej rzecz biorąc bruttem jest to co zatrudniony „ma na umowie” – kwota za którą pracuje. Netto natomiast to kwota którą pracujący rzeczywiście otrzymuje za pracę – to ile „ma na rękę”.

W praktyce zagadnienie jest trochę bardziej skomplikowane. Żeby dokładnie wytłumaczyć to uczniom możesz wykorzystać poniższy schemat.

Wyświetl i omów schemat dostępny na slajdzie nr 10 prezentacji.

Omówienie schematu zakładając, że zatrudniony zawarł umowę o pracę (omówienie dotyczy najbardziej standardowej sytuacji, gdy pracownik świadczy pracę cały miesiąc i nie korzysta np. ze zwolnień lekarskich, urlopów bezpłatnych itp.):

1. Pracownik otrzymuje umowę na której widnieje wynagrodzenie np. 3000 zł. Jeśli jest to dla pracownika jedyny składnik wynagrodzenia, to 3000 zł = brutto. Jeśli pracownikowi przysługują także inne składniki wynagrodzenia wynikające wprost z umowy (np. premia) lub z przepisów (np. wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, dodatek za pracę w nocy itp.) to 3000 zł + suma składników = np. 3500 zł = wynagrodzenie brutto

Wniosek: Bruttem będzie to, co w danym miesiącu przysługuje pracownikowi biorąc pod uwagę sumę wszystkich składników wynagrodzenia.

LEKCJA

2. Od wynagrodzenia brutto w przypadku umowy o pracę potrącane są tzw. zobowiązania publicznoprawne – czyli obowiązkowe składki, które pracownik musi uiszczać. Są to co do zasady: składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych.

Dodatkowo może być również potrącana składka na PPK jeśli pracownik jest uczestnikiem Pracowniczych Planów Kapitałowych (więcej informacji: <https://bit.ly/ppkAP>)

Wniosek: Nettem będzie wynagrodzenie brutto pomniejszone o obowiązkowe składki potrącane z wynagrodzenia pracownika tj. brutto – zobowiązania publicznoprawne (ZUS – składki społeczne i zdrowotne, PDOF, PPK) = netto

3. Pracodawca oprócz wynagrodzenia brutto należnego pracownikowi jest obowiązany uiścić z tytułu umowy tzw. doliczenia pracodawcy, czyli obowiązkowe składki od umów pracowniczych. W zależności od rodzaju pracodawcy oraz ewentualnych zwolnień z których korzysta mogą to być składki: na ubezpieczenie społeczne, na fundusz pracy, na fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych, na fundusz emerytur pomostowych, na pracowniczy plan kapitałowy, na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, na państwowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Wniosek: Koszt pracy to pełen koszt z którym musi liczyć się pracodawca przy zatrudnianiu pracownika tj. brutto + obowiązkowe doliczenia pracodawcy (ZUS – składki społeczne, FP, FGŚP, FEP, PPK, ZFŚS, PFRON) = koszt pracy

W tym miejscu możesz dla porównania powiedzieć uczniom, że w przypadku umów cywilnoprawnych zatrudniający co do zasady nie muszą płacić w ogóle doliczeń pracodawcy lub płacić tylko ich część (w zależności od konkretnej sytuacji).

W sytuacji kiedy nie ma doliczeń pracodawcy, to automatycznie Brutto = Koszt pracy.

Właśnie z tego względu – aby obniżyć koszty pracy – zatrudniający bardzo często preferują zatrudnianie na podstawie umów cywilnoprawnych, co nie zawsze jest legalne.

4. Może zdarzyć się sytuacja, że pracownik otrzyma niższą kwotę do wypłaty niż wynagrodzenia netto. Jest to możliwe gdy z wynagrodzenia pracownika dokonywane są dodatkowe potrącenia. Jest to możliwe tylko w ściśle określonych sytuacjach, o których mowa w kodeksie pracy (art. 87 – 91 kp).

LEKCJA

Mogą to być potrącenia obowiązkowe (np. kiedy wynagrodzenie jest zajęte przez komornika) lub dobrowolne (np. jeśli pracownik dobrowolnie opłaca składkę na ubezpieczenie na życie lub jeśli zaciągnął pożyczkę w pracy np. kasie zapomogowo-pożyczkowej KZP).

Wniosek: Do wypłaty to różnica pomiędzy kwotą netto a potrąceniami pracownika. Jeśli nie ma takich potrąceń Do wypłaty = netto.

UBEZPIECZENIE

Zapytaj uczniów czy wiedzą jakie korzyści daje podleganie ubezpieczeniom społecznym i jaka jest różnica pomiędzy ubezpieczeniem społecznym a ubezpieczeniem zdrowotnym?

Wyświetl i omów uczniom slajd nr 11 prezentacji.

Niejednokrotnie składka zdrowotna jest mylona ze składką chorobową. Należy pamiętać, że są to dwa odrębne ubezpieczenia.

Aby uczniowie łatwo zapamiętali różnice między nimi posłuż się następującym przykładem:

Jeśli ma ktoś ubezpieczenie zdrowotne, ma prawo m.in. korzystać z powszechnej opieki zdrowotnej, czyli chodzić do lekarza lub może mieć refundacje określonych leków w aptece. Jeśli ktoś podlega ubezpieczeniu chorobowemu, oznacza to, że jeśli np. będzie chory, to co do zasady czas jego niezdolności do pracy będzie płatny.

ĆWICZENIE

Podziel uczniów na kilka mniejszych grup. Rozdaj uczniom wydruk z następującą tabelą i pytaniami, zawartymi w załączniku nr 1. Poproś uczniów, by przy pomocy tabeli przygotowali odpowiedź na poszczególne pytania.

Najszybsza grupa, która odpowie na wszystkie pytania poprawnie wygrywa.

Poprawne odpowiedzi

1. nie podlega składkom

LEKCJA

2. podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i zdrowotnemu; podlega dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu
3. podlega obowiązkowo wszystkim składkom
4. nie podlega składkom
5. podlega obowiązkowo wszystkim składkom
6. podlega obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu; podlega dobrowolnie ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu i wtedy także obowiązkowemu wypadkowemu (jeśli nie ma emerytalnych i rentowych dobrowolnych, to nie ma też wypadkowej); nie podlega w ogóle ubezpieczeniu chorobowemu

Wyjaśnij uczniom jak rozkłada się finansowanie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne pomiędzy stronami umowy tzn. co płaci pracownik, a co pracodawca.

TIP!

Składki ZUS za pracowników w 2020 roku

Wysokość stóp procentowych składek oraz sposób ich finansowania w roku 2020 nie uległy zmianie w stosunku do lat ubiegłych i wynoszą:

Rodzaj ubezpieczenia	Sposób finansowania i stopa % składki	
	pracodawca	pracownik
Emerytalne	9,76%	9,76%
Rentowe	6,50%	1,50%
Chorobowe	-	2,45%
Wypadkowe	1,67%*	-
Zdrowotne	-	9 %

* Wysokość stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe zmienia się w każdym roku i ustalana jest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 878).

Przełącz uczniom podstawowe informacje dotyczące podatku dochodowego od osób fizycznych.

LEKCJA

Przetwórz skalę podatkową i powiedz czym jest „PIT zerowy”. Wykorzystać możesz informacje z 12 slajdu prezentacji.

Dokonaj symulacyjnego przeliczenia wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę od brutto do netto dla kwoty 3000 zł.

Przeliczenie odbywa się przy założeniu, że pracownik nie jest zwolniony „Pitem zerowym” z zaliczki na podatek – właśnie po to by zobaczyć jak ten podatek się oblicza. Obliczenie odbywa się z pominięciem programu PPK – pracownik może ale nie musi w nim uczestniczyć.

Całość symulacji przedstawiona jest na prezentacji - slajd nr 13, ze szczegółowym wyjaśnieniem kolejnych kroków obliczeń matematycznych.

Powiedz uczniom, że do kalkulacji wynagrodzeń można korzystać z kalkulatorów dostępnych w Internecie.

Zaproponuj następujące kalkulatory:

<https://bit.ly/kalkulatorAP>

Kalkulator z tego linku jest bardzo prosty w obsłudze i pozwala na ogólne skalkulowanie wynagrodzeń dla różnych wariantów stanów faktycznych. Nie ma on niestety wszystkich funkcjonalności (np. możliwości zmiany stosowania lub nie stosowania ulgi podatkowej, czy ograniczenia progu emerytalno-rentowego dla danego miesiąca)

<https://bit.ly/kalkulator2AP>

Kalkulator jest bardzo dokładny, daje możliwość skalkulowania wynagrodzeń dla różnych wariantów stanów faktycznych. Ten konkretny link służy do kalkulacji wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę. Po lewej stronie tej strony jest możliwość kalkulacji niemalże wszystkich możliwych wariantów np. kalkulator wynagrodzeń dla osób do 26 roku życia, kalkulator umowy zlecenie z własnym pracownikiem itp. – należy wybrać po lewej z listy jakiego kalkulatora chce się używać.

Wyłumacz uczniom jak należy posługiwać się kalkulatorem wynagrodzeń, na podstawie linku <https://bit.ly/kalkulatorAP>

Szczegółowe omówienie znajdziesz w prezentacji - slajd nr 14.

ĆWICZENIE

Zaproponuj uczniom by spróbowali dokonać symulowanej kalkulacji wynagrodzenia celem wypróbowania narzędzia.

LEKCJA

Uczniowie mogą użyć komputera lub telefonu. Jeśli nie jest to możliwe użyj rzutnika i pokaż dowolną kalkulację w oparciu o dowolne warunki.

- Załączniki
- Karta pracy – ubezpieczenia
  - Prezentacja

Wykorzystane linki
i dodatkowe materiały dla
zainteresowanych

- Umowy śmieciowe – czym są i na czym polegają?
<https://bit.ly/UmowySmiecioweAP>
- Samozatrudnienie - wady i zalety
<https://bit.ly/samozatrudnienieAP>
- Pracownicze plany kapitałowe
<https://bit.ly/PPKAP>
- Kalkulatory wynagrodzeń:
<https://bit.ly/kalkulatorAP>
<https://bit.ly/kalkulator2AP>